

СЕЛЕКЦІЙНА ГРУПА КОРІВ ЧОРНО-РЯБОЇ ПОРОДИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ДАЛЬШОГО ПОЛІПШЕННЯ

Б. М. БЕНЕХІС, кандидат сільськогосподарських наук

Г. С. КОВАЛЕНКО, молодший науковий співробітник

Український науково-дослідний інститут розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби

Для прискорення темпів якісного поліпшення великих масивів худоби і порід в цілому більшість країн з розвинутим молочним скотарством застосовує методи генетичного поліпшення тварин. Це комплекс заходів, що поєднує відбір за типом будови тіла, оцінку племінної цінності тварин, інтенсивний відбір корів-первісток, перевірку і оцінку бугаїв за якістю потомства, роздоювання корів тощо. На Україні метод генетичного поліпшення з метою підвищення молочності корів до 6000—7000 кг визначився як головний напрямок поліпшення чорно-рябої худоби. Застосування внутріпородної селекції для її поліпшення є надто повільним процесом. Щоб прискорити його, необхідно використати в більших масштабах кроси з голштино-фризькою породою, яка добре відселекціонована за молочністю і пристосованістю до дворазового машинного доїння. Світова практика свідчить, що цей метод себе виправдав і забезпечив приріст надоїв по 700—1000 кг від корови за одне покоління. Голштино-фризька порода при кросах з іншими відрідами чорно-рябої худоби стійко передає за спадковістю тип будови тіла, форму вим'я і високу молочну продуктивність при відповідних умовах годівлі та утримання. Це підтверджується і результатами використання голштино-фризької худоби в племінних господарствах-репродукторах «Зоря комунізму», дослідному господарстві ВНДІ кормів ім. В. Р. Вільямса Московської області, «Плосківський» Київської області. Від корів-первісток тут одержують по 4917—6395 кг молока жирністю 3,64—3,76%, або по 183—232 кг молочного жиру. При однакових умовах утримання первістки голштино-фризької породи перевищували чорно-рябих роєвниць на 1193—2535 кг молока, або на 17—86 кг молочного жиру.

Для швидкого поліпшення генетичного потенціалу чорно-рябої породи, яку розводять на Україні і, зокрема, в Київській області, доцільно якнайширше використовувати бугаїв від корів-рекордисток, що поєднують рекордний надій за ряд лактацій з високим вмістом жиру в молоці. Виявлення і раціональне використання таких корів, одержання ремонтних бугайців від парування їх з бугаями, оціненими за якістю потомства як поліпшувачі, — важливий захід прискореного поліпшення породи, стада. Ці ж питання є головними в роботі щодо створення міжгосподарської селекційної групи корів чорно-рябої породи.

Чисельність популяції корів селекційної групи, а також вимоги до їх продуктивності тісно пов'язані з потребами в ремонтних бугайцях комплексів (елеверів) по вирощуванню та оцінці бугаїв і

держплемстанцій. Серед молочних порід бугаїв, потомство яких значно перевищує середньостадні показники молочної продуктивності та оцінку за комплексом ознак, надто мало. Розрахунки показують, що для забезпечення лише Київської області ремонтними бугайцями чорно-рябої породи необхідно в провідних племінних господарствах щорічно мати селекційну групу корів з поголів'ям близько 3 тис. Така кількість забезпечить щорічне введення в стадо 75—90 бугаїв, оцінених за якістю потомства.

Корови селекційної групи, від яких передбачено відбирати бугайців для комплексів (елеверів) по вирощуванню і оцінці бугаїв, повинні відповідати певним мінімальним стандартам. Так, надій корів голландської породи за I лактацію — не менше 5500 кг, за II — 6200 і за III лактацію і старше — 7000 кг при вмісті в молоці жиру понад 4,0%. Для корів голштино-фриської породи та її поєднань різних поколінь надій відповідно по лактаціях повинен становити 6000—7000 і 7500 кг при жирності молока не нижче 3,6%. До корів, від яких бугайців передбачено відбирати для комплектування держплемстанцій, вимоги дещо нижчі. Надій відповідно по лактаціях — 4500, 5500 і 6000 кг при жирності молока 3,8%. Мінімальна оцінка за екстер'єр і конституцію (за тип) — 9 балів (85 балів за 100-бальною шкалою), швидкість молоковіддачі — не нижче 2,0 кг/хв, індекс вим'я — не нижче 42%, форма вим'я — ванночато-чашоподібна.

Селекційна група корів — динамічно діюча одиниця, кількісний і якісний склад якої потребує періодичного уточнення. Хоча Київська область досить забезпечена племінними ресурсами, проте корів селекційної групи, що відповідають вказаним вимогам, налічується лише 1260 голів, тобто 40% потреби. В усіх племінних господарствах молочно продуктивність корів селекційної групи значно перевищує мінімальний стандарт по лактаціях (табл. 1). Це досить однорідна група щодо надою і вмісту жиру в молоці. Про це свідчать помірні величини коефіцієнта мінливості — за надоєм в середньому по групі 14,5% та за вмістом жиру в молоці 6,72%. Показники молочної продуктивності корів селекційної групи свідчать, що Київська область вже тепер може повністю забезпечити свою потребу в ремонтних бугайцях. Для того щоб відбрати цих бугайців в процесі вирощування і оцінки більш жорстко (у співвідношенні 1 : 8—1 : 12), необхідно розширити роботу як по виявленню наявних високопродуктивних корів у господарствах, так і по роздоюванню їх до вказаних стандартів. Все це сприятиме прискоренню переходу на осіменіння корів і телиць спермою бугаїв-поліпшувачів і значному поліпшенню генетичного потенціалу молочності та жирномолочності чорно-рябої худоби в області.

З часу створення держплемстанцій минуло понад 20 років. У зонах їх діяльності практично закінчився перший цикл ротації ліній. Дальше застосування принципу лінійно-групового підбору лімітується нестачею оцінених за якістю потомства бугаїв, які походять з високоцінних заводських ліній. Тому на основі результатів оцінки зосереджених на комплексах (елеверах) бугаїв необхід-

1. Молочна продуктивність селекційної групи корів чорно-рябої породи

Господарства	Показники продуктивності	I лактація				II лак	
		n	M±m	σ	C _v	n	M±m
Племзавод «Бортничі»	Надій, кг	45	5293±87	585	11,1	68	6095±72
	Вміст жиру в молоці, %	45	3,85±0,02	0,14	3,6	68	3,96±0,03
Допоміжне господарство «Чайка»	Надій, кг	38	5487±101	622	11,3	24	5947±88
	Вміст жиру в молоці, %	38	4,20±0,03	0,18	4,3	24	4,22±0,05
Племзавод «Плосківський»	Надій, кг	135	5636±67	780	13,8	120	6369±74
	Вміст жиру в молоці, %	135	3,80±0,02	0,23	6,1	120	3,85±0,02
Племзавод «Кожанський»	Надій, кг	7	4982±122	322	6,5	19	6125±134
	Вміст жиру в молоці, %	7	3,82±0,07	0,18	4,7	19	3,88±0,05
Племзавод «Митниця»	Надій, кг	40	5313±100	635	11,9	25	5805±141
	Вміст жиру в молоці, %	40	3,82±0,04	0,26	6,7	25	4,00±0,06
Дослідне господарство «Олександрівка»	Надій, кг	10	5275±169	534	10,1	52	6086±106
	Вміст жиру в молоці, %	10	3,74±0,05	0,15	3,9	52	3,78±0,04
Радгосп «Бориспільський»	Надій, кг	36	5250±105	630	12,0	23	6360±153
	Вміст жиру в молоці, %	36	3,70±0,03	0,19	5,1	23	3,74±0,04
В середньому по господарствах	Надій, кг	311	5458±39	698	12,7	331	6138±40
	Вміст жиру в молоці, %	311	3,84±0,02	0,27	7,0	331	3,91±0,02

но закласти нові заводські лінії, що характеризуються потенціально високими надоями та жирномолочністю і достатньою генеалогічною різноманітністю. Інакше в найближчі роки важко буде регулювати процес розведення породи і запобігти вимушеним інбридингам, що негативно впливають на молочну продуктивність і плодючість тварин. Слід зазначити, що в племінних господарствах області лінійна різноманітність корів селекційної групи надто обмежена, а звідси і обмежена можливість одержання необхідної кількості бугаїв різних ліній. Найбільше налічується корів лінії Аннас Адема 30587 (48,6%), які йдуть через 2—3 її гілки (табл. 2). У решті ліній породи зовсім мало корів. Робота ускладнюється ще й тим, що для репродукції бугайців планових ліній на держплемстанціях немає плідників. Тому поряд з відбором корів у селекційну групу здійснено й підбір до них бугаїв для замовного парування. Передбачено реалізувати в найближчі два роки три системи розведення: неспоріднене парування (креси ліній) — близько 19% маточного поголів'я (237 корів), внутрілінійне (із застосуванням інбридингів різних ступенів) — 32%, або 405 корів, та кросбридинг з голштино-фризькими бугаями — 49%, або 618 корів. У підборі передбачено використати 16 бугаїв голштино-фризької породи канадського та американського походження з чотирьох ліній, 8 бугаїв голландської з трьох ліній і 6 бугаїв чорно-рябої породи з п'яти

Київської області

тація		III лактація і старше				В середньому по всіх лактаціях			
σ	C_v	n	$M \pm m$	σ	C_v	n	$M \pm m$	σ	C_v
595	9,8	103	6697 \pm 78	785	11,7	216	6215 \pm 60	882	14,2
0,22	5,6	103	3,90 \pm 0,02	0,22	5,6	216	3,91 \pm 0,01	0,21	5,4
432	7,3	60	6695 \pm 79	615	9,2	122	6177 \pm 72	795	12,9
0,25	5,9		4,18 \pm 0,03	0,22	5,3		4,18 \pm 0,02	0,22	5,3
816	12,8	257	7243 \pm 57	913	12,0	512	6515 \pm 45	1027	15,7
0,25	6,4		3,85 \pm 0,02	0,24	6,3		3,84 \pm 0,01	0,22	5,7
583	9,5	68	6867 \pm 114	941	13,7	94	6574 \pm 102	984	14,9
0,23	5,9		3,88 \pm 0,03	0,21	5,4		3,88 \pm 0,02	0,21	5,4
705	12,1	42	6460 \pm 83	530	8,2	107	5893 \pm 81	835	14,1
0,29	7,3		3,82 \pm 0,04	0,25	6,4		3,86 \pm 0	0,27	7,0
766	12,6	46	6930 \pm 102	688	9,9	108	6375 \pm 86	891	14,0
0,26	6,8		3,72 \pm 0,03	0,22	5,8		3,76 \pm 0,02	0,24	6,4
732	11,5	42	6853 \pm 138	897	13,1	101	6187 \pm 104	1045	16,9
0,18	4,8		3,73 \pm 0,04	0,26	7,0		3,68 \pm 0,02	0,22	6,0
723	11,8	618	6860 \pm 30	740	10,8	1260	6343 \pm 26	917	14,5
0,26	6,6		3,87 \pm 0,01	0,26	6,3		3,87 \pm 0,01	0,26	6,7

2. Розподіл корів селекційної групи чорно-рябої породи по їх належності до ліній у племгоспах Київської області та типи підбору до них бугаїв для замовного парування

Лінії та споріднені групи	Загальна кількість корів	Від загального поголів'я, %	Типи підбору		
			неспоріднене парування (крос ліній)	внутрілінійний (інбридинг різних ступенів)	кросбридинг з голштинофризами
Аннас Адема 30587	612	48,6	71	226	315
Хільтєс Адема 37910	68	5,4	12	24	32
Роттерда Пауля 36498	70	5,6	11	22	37
Рудольфа Яна 34558	35	2,8	—	23	12
Доувє 41204	38	3,0	10	—	28
Франса 247 39458	7	0,6	1	—	6
Споріднена група Дурка 6501	170	13,5	18	76	76
Рутєс Едуарда 31646	19	1,5	8	—	11
Сатурна 40 79473	83	6,5	23	—	60
Рейнтса 25024	8	0,6	5	—	3
Монтвік Чифтейна 95679	11	0,9	3	8	—
Рефлекши Соверинга 198998	39	3,1	19	20	—
Силінг Трайджун Рокита 252803	8	0,6	3	5	—
Інші	92	7,3	42	3	47
Всього голів	1260		237	406	617
%		100	18,8	32,1	49,1

3. Характеристика бугаїв, яких використовують у підборі для замовних парувань

Лінії та споріднені групи	Кількість бугаїв	Молочна
		матерів (n=4)
<i>Голштино-фризькі</i>		
Рефлекшн		
Соверинга 198998	4	8460—3,99—338
Силінг Трайджун Рокита 252803	4	9842—3,98—392
Інка Суприм Рефлекшна 121004	3	9495—4,05—385
Віс Бек Айдиала 101345	4	8733—4,0—349
В середньому	—	9215—4,01—370
<i>Голландські та</i>		
Аннас Адема 30587	3	8027—4,55—365
Хільтьєс Адема 37910	2	8379—3,83—321
Рудольфа Яна 34588	3	7236—4,27—309
Ділле Готфріда 55886	1	6285—3,92—247
Роттерда Пауля 36498	1	5487—4,1—225
Споріднена група Дурка 6501	1	6436—3,9—251
Лінії німецької чорно-рябої породи	2	8221—4,35—358
В середньому	—	7488—4,21—315

ліній. Характеристику бугаїв, яких використовуватимуть у підборі для замовного парування корів, наведено в таблиці 3. Здійснення намічених планів дасть змогу одержувати достатню кількість ремонтних бугайців планових ліній з генетичними задатками високої молочної продуктивності.

РОЗВЕДЕННЯ СИМЕНТАЛЬСЬКОЇ ХУДОБИ В ПЛЕМЗАВОДІ «ШАМРАЇВСЬКИЙ» І ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТАДА (ПОВІДОМЛЕННЯ 1)

В. М. СІРОКУРОВ, кандидат сільськогосподарських наук

І. С. ЄВТУХ, старший інженер

Український науково-дослідний інститут розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби

В. Ю. ЯРЕМЕНКО, головний зоотехнік

Л. І. САМУСЕНКО, старший зоотехнік-селекціонер

Племзавод «Шамраївський» Київської області

Сучасне заводське стадо великої рогатої худоби в бурякорад-госпі Шамраївського цукрокомбінату формувалось протягом тривалого періоду. Удосконалення племінних і продуктивних якостей тварин тепер здійснюють відповідно до діючих на різних етапах розведення худоби планів селекційно-племінної роботи, які складають на п'ять років і більше. В даний час у господарстві працю-